

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις:
Έρευνα Συγκυρίας

Κλάδος Ξενοδοχείων

Παύλος Μυλωνάς
Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος

Νέλλη Τζάκου – Λαμπροπούλου
Γενική Διευθύντρια Λιανικής Τραπεζικής

Αύγουστος 2017

- ❑ Αξιοποιώντας τη σημαντική δυναμική των ξένων τουριστών, ο τουρισμός στην Ελλάδα αποδείχτηκε ανθεκτικός στη διάρκεια της κρίσης, ξεχωρίζοντας ως ένας από τους λίγους κλάδους που αύξησαν την απασχόλησή τους κατά την περίοδο 2008-2016 (7% έναντι μείωσης κατά 23% για το λοιπό εταιρικό τομέα). Παράλληλα, οι τουριστικές εισπράξεις από το εξωτερικό προσέγγισαν τα €13 δις το 2016 (από €11,6 δις το 2008), δημιουργώντας το 73% του εξωτερικού πλεονάσματος υπηρεσιών (από 57% το 2008). Υπό αυτές τις υποστηρικτικές συνθήκες, ο κλάδος τουριστικών καταλυμάτων αύξησε τη συνεισφορά του στο ΑΕΠ (3,5% το 2016 από 2,5% το 2008, και έναντι 1,6% κ.μ.ο. στις βασικές ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες).
- ❑ Κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο ελληνικός ξενοδοχειακός κλάδος αύξησε την εξωστρέφειά του και υπερκάλυψε την πτώση της εγχώριας ζήτησης. Αιχμή της ανόδου αποτέλεσαν οι μεμονωμένοι ξένοι τουρίστες (οι οποίοι αύξησαν το μερίδιό τους στην εξωτερική ζήτηση ξενοδοχείων σε 45% το 2016 από 25% το 2008 – περιορίζοντας έτσι τη συνεισφορά των πρακτορείων εξωτερικού). Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, καθώς οι μεμονωμένες κρατήσεις είναι πιο προσοδοφόρες, με τη διαφορά να αγγίζει το 20% το 2016. Επίσης αξιοσημείωτο σημείο της περιόδου κρίσης είναι η ποιοτική αναβάθμιση (που συνοδεύτηκε από αύξηση κλινών κατά 10% την περίοδο 2008-2016), με περισσότερο από το 80% των νέων κλινών να αφορούν ξενοδοχεία 4-5 αστέρων, διαμορφώνοντας το συνολικό τους μερίδιο στο 43% των κλινών το 2016, έναντι 37% το 2008.
- ❑ Καθώς η αύξηση της προσφοράς (κλινών) ήταν λιγότερο έντονη από την αύξηση της ζήτησης (10% έναντι 19% την περίοδο 2008-2016), τα ελληνικά ξενοδοχεία πέτυχαν αύξηση πληρότητας. Η πορεία της πληρότητας αντικατοπτρίστηκε στην πορεία των τιμών για μεμονωμένους τουρίστες, οι οποίες μετά από μία μείωση της τάξης του 14% την περίοδο 2008-2013, ανέκαμψαν έντονα την περίοδο 2013-2015 (αύξηση 23%). Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, οι πωλήσεις των ελληνικών ξενοδοχείων αυξήθηκαν κατά 18% την περίοδο 2008-2015 και το περιθώριο λειτουργικού κέρδους επανήλθε κατά την τελευταία τετραετία στα επίπεδα προ κρίσης (24% το 2015 από 20% το 2010). Ωστόσο, ο συνδυασμός αρνητικών διαταραχών του 2016 (αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή και καθυστερημένη επίδραση από την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων) άσκησαν εκ νέου αρνητικές πιέσεις στις τιμές και ανέκοψαν την ανοδική τάση των ξένων τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία.
- ❑ Περισσότερο σημαντικό από τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της ημερήσιας τουριστικής δαπάνης για διαμονή, σίτιση και λοιπές υπηρεσίες/αγαθά (περίπου το 1/2 κατευθύνεται στα ξενοδοχεία) είναι το γεγονός ότι αυτή παραμένει την τελευταία δεκαετία κοντά στα €70 – επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο των ανταγωνιστών (κατά περίπου 15%). Πιθανή ερμηνεία αυτής της εξέλιξης αποτελεί η ποιοτική σύνθεση των τουριστών, καθώς αυξάνεται το μερίδιο αφίξεων από τη ΝΑ Ευρώπη σε 11% το 2016 από 4% το 2005 (εν μέρει λόγω της σταδιακής βελτίωσης των σχετικών υποδομών οδικής σύνδεσης, όπως η Εγνατία Οδός και οι νέοι συνοριακοί σταθμοί, αλλά και της αύξησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος στις χώρες αυτές). Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο των τουριστών υψηλού εισοδήματος μειώθηκε – γεγονός που επιβεβαιώνεται από την έρευνα της ΕΤΕ σε 200 μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις για το διάστημα 2008-2016 (από 27% σε 23% των πελατών τους από το εξωτερικό).

- ❑ Η επιδείνωση του τουριστικού μείγματος δεν είναι ομοιόμορφη σε όλα τα ξενοδοχεία. Πιο αναλυτικά, το αδύναμο κομμάτι των ξενοδοχείων, όντας λιγότερο εξωστρεφές (με 60% των επισκεπτών Έλληνες, έναντι 30% για τα δυναμικά ξενοδοχεία), αντιμετώπισε έντονη ανάγκη εσπευσμένης αναπλήρωσης μεγεθών εξαιτίας της φθίνουσας εσωτερικής ζήτησης. Ωστόσο, οι χαμηλής ποιότητας κτιριακές εγκαταστάσεις τους (μόλις το 27% είναι 4 αστέρων και άνω, έναντι 74% για όσες αύξησαν πωλήσεις) επηρέασαν αρνητικά την ικανότητα προσέλκυσης τουριστών υψηλού εισοδήματος από τις παραδοσιακές και οικονομικά ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές, αναγκάζοντας τες να στραφούν προς τις αγορές των Βαλκανίων και την Ανατολικής Ευρώπης. Η εξέλιξη αυτή έχει και μία περιφερειακή διάσταση, καθώς τα αδύναμα ξενοδοχεία παρουσιάζουν υψηλή συγκέντρωση σε περιοχές της Βόρειας Ελλάδας (1/2 των ξενοδοχείων σε Μακεδονία και Θράκη, έναντι 12% για Κρήτη και Νότιο Αιγαίο), οι οποίες χαρακτηρίζονται από σχετικά χαμηλή ημερήσια τουριστική δαπάνη (περίπου €50 έναντι €80 για την Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο).
- ❑ Δεύτερο διαρθρωτικό πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού είναι η υψηλή εποχικότητα, με άνω των 3/4 των διανυκτερεύσεων να αφορούν την περίοδο Ιουνίου – Σεπτεμβρίου (έναντι 60% για ανταγωνιστικούς προορισμούς), με αποτέλεσμα να περιορίζεται
 - ✓ η πληρότητα έτους στο 27% (έναντι 40% για τους ανταγωνιστές) και
 - ✓ η απόδοση των τουριστικών υποδομών η οποία είναι 8% χαμηλότερη έναντι των ανταγωνιστών σε όρους λειτουργικής κερδοφορίας ανά μονάδα παγίων (παρά τη στήριξη της κερδοφορίας από τις υψηλές τιμές των καλοκαιρινών μηνών).
- ❑ Μεσοπρόθεσμα, (i) η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου στα πρότυπα των άμεσα ανταγωνιστικών προορισμών σε συνδυασμό με (ii) την προσέγγιση της ποιοτικής σύνθεσης των τουριστών στην Ελλάδα με αυτή σε άμεσα ανταγωνιστικούς προορισμούς θα μπορούσε να αυξήσει τις τουριστικές εισπράξεις κατά €5 δισ. ετησίως – από τις οποίες ποσοστό άνω του ½ εκτιμάται ότι θα κατευθυνθεί στα ξενοδοχεία. Οι απαιτούμενες επιπλέον επενδύσεις για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής είναι σωρευτικά €6 δις σε ξενοδοχεία και €16 δις σε λοιπές τουριστικές υποδομές – με τις αναβαθμισμένες υποδομές να προσελκύουν υψηλότερου εισοδήματος τουρίστες λειτουργώντας αυξητικά τόσο για τις τιμές των ξενοδοχείων όσο και για την ευρύτερη κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Οι παραπάνω υποδομές θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν σε ορίζοντα πενταετίας, αν οι ετήσιες τουριστικές επενδύσεις επιστρέψουν κοντά στο προ κρίσης επίπεδό τους.
- ❑ Επιπλέον, ο περιορισμός της εποχικότητας συνάδει με την προώθηση των αστικών προορισμών, των οποίων τα ξενοδοχεία τονίζουν ως σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης την ανάδειξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, ιατρικός, αθλητικός κτλ.).

□ Τουρισμός και ξενοδοχεία

□ Ποιότητα μείγματος τουριστών

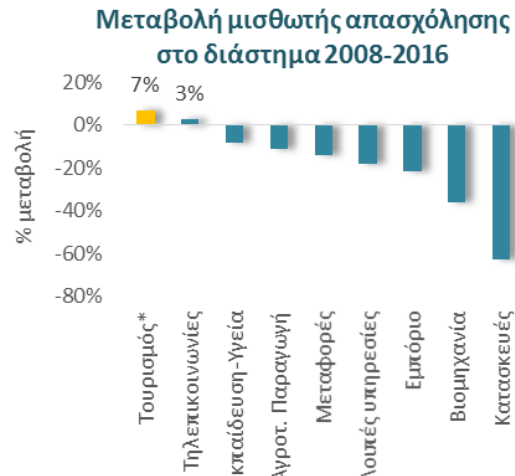
□ Εποχικότητα

□ Μελλοντικές προοπτικές

□ Παράρτημα

- Ζήτηση
 - Προσφορά
 - Τιμές
 - Συγκυρία 2016
-
- Διαχρονική εξέλιξη και επίδραση στις εισπράξεις
 - Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία
-
- Επιπτώσεις στη στρατηγική και τις επιδόσεις του τομέα
 - Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία
-
- Εκτιμήσεις για το 2017
 - Μεσοπρόθεσμες προοπτικές
-
- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
 - Περιγραφή δείγματος
 - Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
 - Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Ο τουρισμός αποδείχθηκε ανθεκτικός στη διάρκεια της κρίσης αυξάνοντας τη συνεισφορά του σε ΑΕΠ, απασχόληση και εξαγωγές

* υπηρεσίες καταλυμάτων και εστίασης
 Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Ξεχωρίζοντας ως ένας από τους λίγους τομείς που αύξησαν απασχόληση κατά την περίοδο 2008-2016 (7% έναντι μείωσης κατά 23% για το λοιπό εταιρικό τομέα), ο τουρισμός στην Ελλάδα εμφάνισε υψηλή αντοχή και δυναμισμό κατά τη διάρκεια της κρίσης. Συγκεκριμένα, οι επίσημες τουριστικές εισπράξεις από το εξωτερικό (βάσει στοιχείων ΤτΕ) προσέγγισαν τα €13 δις το 2016 (από €11,6 δις το 2008), δημιουργώντας το 73% του εξωτερικού πλεονάσματος υπηρεσιών από 57% το 2008 (καθώς παράλληλα το ναυτιλιακό συνάλλαγμα περιορίστηκε κατά 62% την ίδια περίοδο).

Από τους κύριους ωφελημένους αυτής της δυναμικής είναι ο **κλάδος τουριστικών καταλυμάτων** (64% του τουριστικού τομέα σε όρους προστιθέμενης αξίας), ο οποίος (μετά από μια μικρή επιβράδυνση κατά το 2008-2010) ανέκαμψε σταδιακά την τελευταία εξαετία στα προ-κρίσης επίπεδα – τόσο σε όρους προστιθέμενης αξίας (περίπου €6 δις) όσο και σε όρους απασχόλησης (περίπου 80.000 εργαζόμενοι), καλύπτοντας:

- ✓ το 3,5% του ΑΕΠ το 2016, από 2,5% το 2008 (και 1,6% κ.μ.ο. στις βασικές ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες), και
- ✓ το 2,2% της συνολικής απασχόλησης, από 1,7% το 2008 (και 1,4% κ.μ.ο. στις βασικές ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες).

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Η σημαντική δυναμική των ξένων τουριστών αμβλύνει τις επιπτώσεις της μειωμένης εγχώριας ζήτησης

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

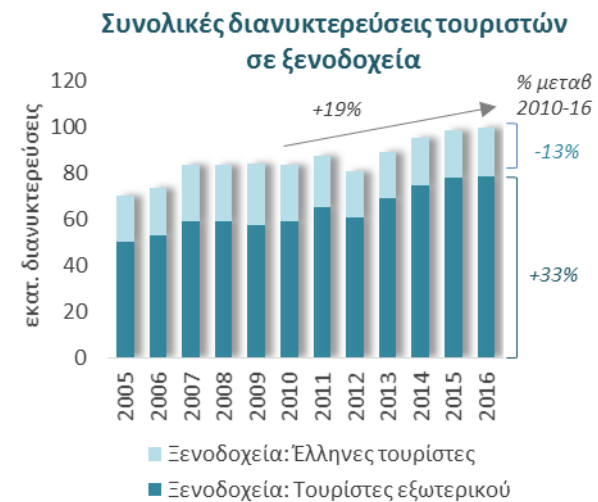
- Οι αφίξεις τουριστών εξωτερικού στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 65% την περίοδο 2010-2016, προσεγγίζοντας τα 25 εκατ. το 2016. Με το 60% αυτών να διαμένουν σε ξενοδοχεία, η δυναμική αυτή μεταφράστηκε σε αυξημένη ζήτηση για τον κλάδο των ξενοδοχείων, η οποία αντιστάθμισε πλήρως την πτώση της εσωτερικής ζήτησης (16% την περίοδο 2010-2016). Ως αποτέλεσμα, οι συνολικές αφίξεις τουριστών σε ελληνικά ξενοδοχεία αυξήθηκαν κατά 12% την περίοδο 2010-2016 – με τους ξένους τουρίστες πλέον να καλύπτουν τα 2/3 των αφίξεων σε ελληνικά ξενοδοχεία (από 55% το 2010).
- Καθώς η μέση διάρκεια διαμονής τουριστών εξωτερικού σε ελληνικά ξενοδοχεία μειώθηκε οριακά την περίοδο 2010-2016 (λόγω αυξημένης συνεισφοράς μεμονωμένων τουριστών έναντι οργανωμένων ταξιδιών μεγάλης διάρκειας διακοπών), οι διανυκτερεύσεις τουριστών εξωτερικού αυξήθηκαν κατά 33% την περίοδο 2010-2016 (έναντι αύξησης 35% σε όρους αφίξεων). Δεδομένης της αδύναμης εσωτερικής ζήτησης (η οποία καλύπτει το 19% των διανυκτερεύσεων), οι συνολικές διανυκτερεύσεις σε ελληνικά ξενοδοχεία αυξήθηκαν κατά 19% το διάστημα 2010-2016.

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

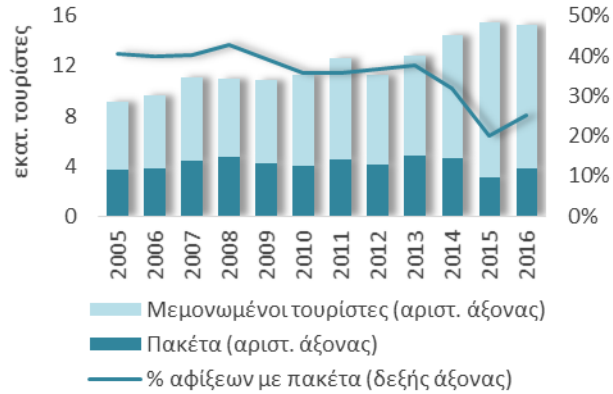
Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Ενώ η ζήτηση μέσω πρακτορείων παρέμεινε σταθερή και οι τιμές των τουριστικών πακέτων ελαφρά μειωμένες...

Αφίξεις τουριστών εξωτερικού σε ελληνικά ξενοδοχεία

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

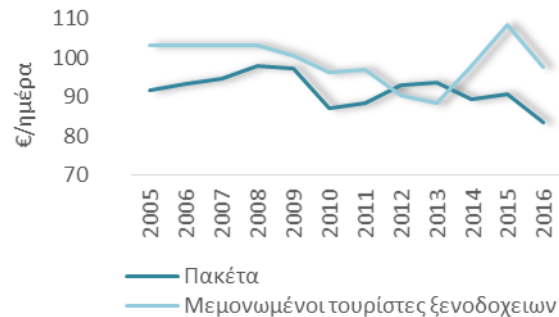
- Η αύξηση ζήτησης ξένων τουριστών φαίνεται να προήλθε αποκλειστικά από μεμονωμένους τουρίστες, οι οποίοι διπλασιάστηκαν στο διάστημα 2008-2016. Αντίθετα, οι κρατήσεις μέσω πρακτορείων μειώθηκαν κατά 20% - με τη συνεισφορά τους να μειώνεται σε 25% των αφίξεων το 2016, από 43% το 2008. Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, καθώς οι μεμονωμένες κρατήσεις είναι πιο προσοδοφόρες, με τις δαπάνες ανά διανυκτέρευση να είναι 8% υψηλότερες κ.μ.ο. την τελευταία δεκαετία έναντι των κρατήσεων μέσω πρακτορείων – με τη διαφορά να αγγίζει το 20% το 2016.
- Καθώς τα οργανωμένα ταξίδια διαρκούν κατά μέσο όρο 10 ημέρες, έναντι 3 ημερών για τους μεμονωμένους τουρίστες (από 2,5 το 2008), μειωμένη είναι και η συνεισφορά τους σε όρους διανυκτερεύσεων, παραμένοντας ωστόσο σε υψηλό επίπεδο (55% το 2016, από 75% το 2008).
- Η συνολική ημερήσια δαπάνη (διαμονή, σίτιση και λοιπές δαπάνες) ακολουθεί συνολικά αντίστοιχη πορεία ανάμεσα στους δύο τρόπους κράτησης, με τις τιμές των πακέτων ωστόσο να μειώνονται κατά την περίοδο 2013-2015. Συνδυάζοντας τις δύο επιδράσεις (δαπάνης και διανυκτερεύσεων), οι τουρίστες πακέτων καλύπτουν το 1/2 των εισπράξεων ξενοδοχείων το 2016 από 3/4 το 2008.

Διανυκτερεύσεις τουριστών εξωτερικού σε ελληνικά ξενοδοχεία

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Συνολική δαπάνη ανά διανυκτέρευση τουριστών εξωτερικού*

* αφορά δαπάνες διαμονής και λοιπές δαπάνες των τουριστών εξωτερικού που κάνουν τουλάχιστον μία διανυκτέρευση σε ξενοδοχείο

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

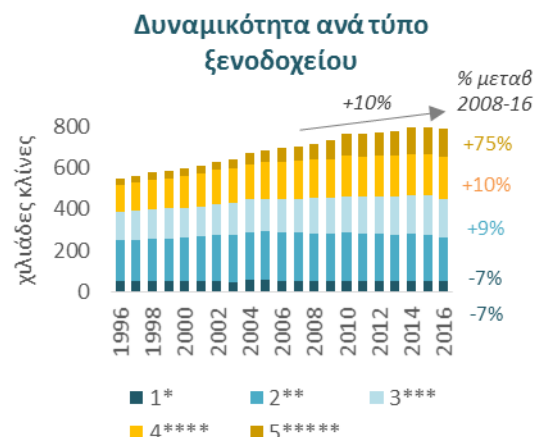
Εισπράξεις από τουρίστες που διαμένουν σε ελληνικά ξενοδοχεία

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

... η ζήτηση από μεμονωμένους τουρίστες παρουσίασε σημαντική δυναμική αυξάνοντας πληρότητα και τιμές

- Η ζήτηση για αυξημένες διανυκτερεύσεις από μεμονωμένους ξένους τουρίστες συνοδεύτηκε από αύξηση κλινών στα ελληνικά ξενοδοχεία της τάξης του 10% την τελευταία οκταετία (από 720,000 κλίνες το 2008 στις 800,000 κλίνες το 2016). Αξιοσημείωτο είναι ότι η αύξηση προσφοράς συνοδεύτηκε από ποιοτική αναβάθμιση. Συγκεκριμένα, ενώ το ποσοστό κλινών σε ξενοδοχεία 4-5 αστέρων ήταν μόλις 37% το 2008, οι νέες κλίνες της τελευταίας οκταετίας αφορούν σε ποσοστό άνω του 80% ξενοδοχεία 4-5 αστέρων - με τη δυναμικότητα κλινών στα ξενοδοχεία 4-5 αστέρων να αυξάνεται κατά 30% και να καλύπτει το 43% των κλινών το 2016 (από 37% το 2008). Η βελτίωση αυτή αντικατοπτρίζεται και στο οριακά αυξημένο μέγεθος των ελληνικών ξενοδοχείων (σε 81 κλίνες κ.μ.ο. ανά ξενοδοχείο από 76 κλίνες το 2008 – και 36 κλίνες κ.μ.ο. για το σύνολο των καταλυμάτων, από 34 κλίνες το 2008).
- Καθώς η αύξηση των κλινών ήταν λιγότερο έντονη από την αύξηση των συνολικών διανυκτερεύσεων (10% έναντι 19% αντίστοιχα), τα ελληνικά ξενοδοχεία βελτίωσαν τους δείκτες πληρότητάς τους. Συγκεκριμένα, μετά από μια οριακή μείωση στην αρχή της κρίσης (2008-2012), η πληρότητα κατά τους μήνες λειτουργίας τους (περίπου 6 μήνες κατά μέσο όρο) αυξήθηκε στο 53% το 2016 από 43% το 2012, παραμένοντας όμως χαμηλότερα από τον μέσο όρο των βασικών ανταγωνιστικών μεσογειακών προορισμών.
- Η πορεία της πληρότητας αντικατοπτρίστηκε στην πορεία των τιμών για μεμονωμένους τουρίστες (οι οποίοι καλύπτουν το 45% των διανυκτερεύσεων ξένων τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία), οι οποίες (μετά από μία μείωση της τάξης του 14% την περίοδο 2008-2013) αυξήθηκαν κατά 23% την περίοδο 2013-2015. Ως αποτέλεσμα αυτής της ανόδου, οι τιμές στα ελληνικά ξενοδοχεία για την περίοδο υψηλής ζήτησης ήταν περίπου 25% υψηλότερες έναντι των βασικών ανταγωνιστικών μεσογειακών προορισμών κατά την τελευταία τριετία (βάσει δεδομένων από διαδικτυακές κρατήσεις).

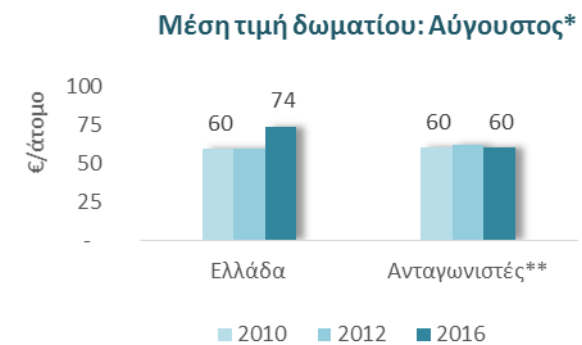

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

* % κατηχημένων κλινών στα διαστήματα που τα ξενοδοχεία παραμένουν ανοικτά (6 μήνες ετησίως κατά μέσο όρο)
 ** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

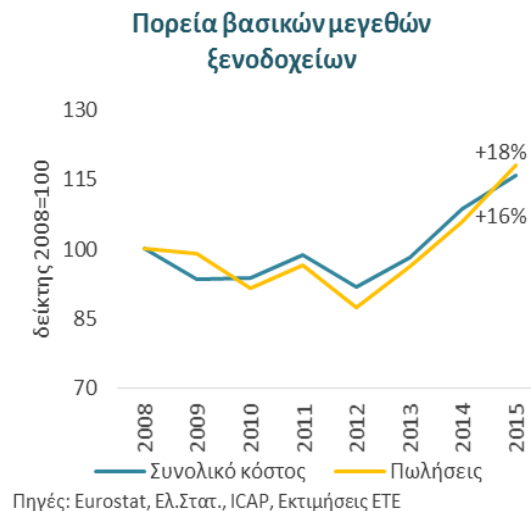
Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

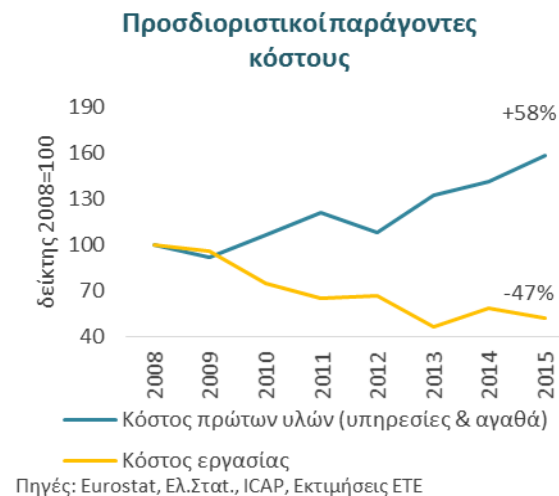
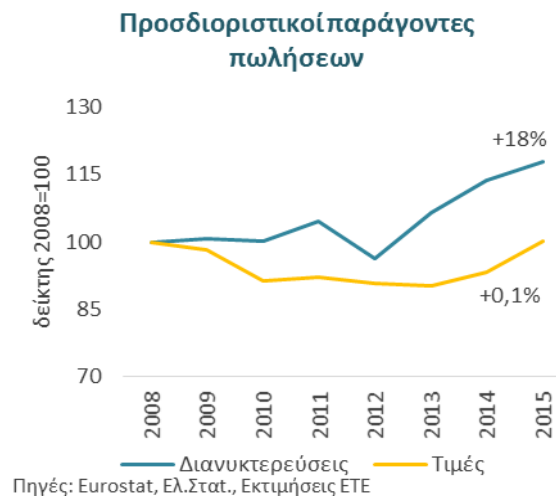
* βάσει διαδικτυακών κρατήσεων μεμονωμένων τουριστών (trivago) σε δίκλινα δωμάτια
 ** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

Πηγή: Trivago (Hotel price Index), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

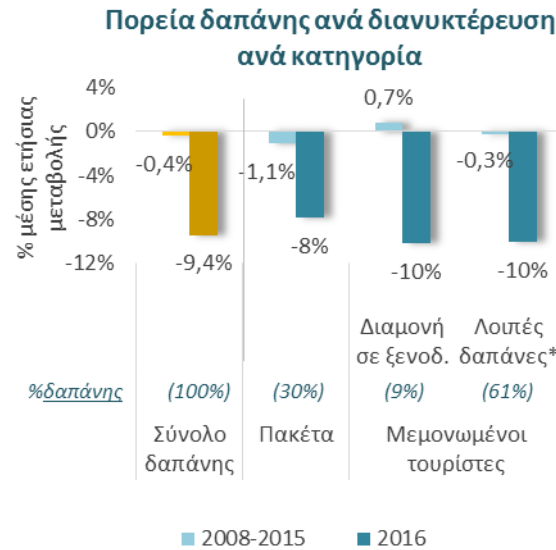
Η αύξηση ζήτησης σε συνδυασμό με την αύξηση ποιότητας αποτυπώθηκε στα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα του κλάδου, σταθεροποιώντας τη λειτουργική κερδοφορία του κοντά στο 25%

- Συνοψίζοντας τις παραπάνω μακροοικονομικές επιδράσεις, οι πωλήσεις των ελληνικών ξενοδοχείων αυξήθηκαν κατά 18% την περίοδο 2008-2015 αντανakλώντας μια αντίστοιχη αύξηση των διανυκτερεύσεων και τη σταθερότητα των τιμών (ανοδικών για τους μεμονωμένους τουρίστες και καθοδικών για τα πρακτορεία).
- Το συνολικό κόστος λειτουργίας των ελληνικών ξενοδοχείων ακολούθησε μια σχεδόν αντίστοιχη πορεία με τις πωλήσεις, καθώς η ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών των ξενοδοχείων (που πέρα από επενδύσεις παγίων) οδήγησε και σε αύξηση του λειτουργικού κόστους για αγορά υπηρεσιών και αγαθών (58% την περίοδο 2008-2015) αντισταθμίστηκε μερικώς από τον περιορισμό του κόστους εργασίας.
- Υπό αυτά τα δεδομένα, το περιθώριο λειτουργικού κέρδους επανήλθε κατά την τελευταία τετραετία στα επίπεδα προ κρίσης (24% το 2015, από το χαμηλό 20% το 2010 και 25% το 2008) – αντικατοπτρίζοντας ωστόσο λειτουργία των ξενοδοχείων με χαμηλότερους μισθούς και υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα.

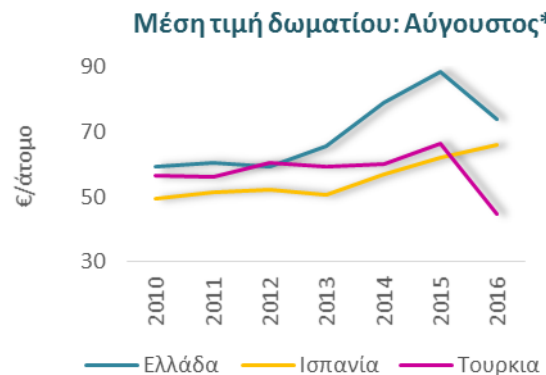
Ωστόσο, το 2016 χαρακτηρίστηκε από ένα συνδυασμό αρνητικών διαταραχών (αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή και καθυστερημένη επίδραση από την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων) που πίεσαν τις τιμές...

* περιλαμβάνονται λοιπές δαπάνες τουριστών που διανυκτέρευσαν σε ξενοδοχεία και συνολικές δαπάνες τουριστών σε άλλου τύπου καταλύματα.

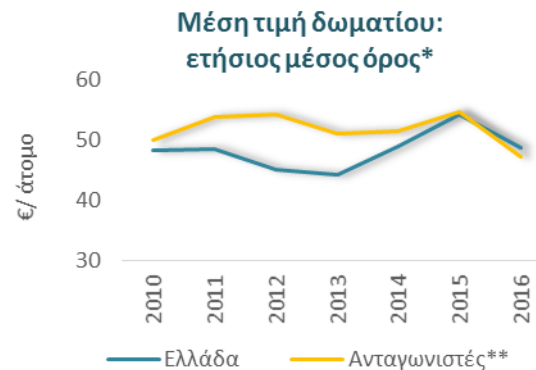
Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η ανοδική πορεία του κλάδου δέχτηκε ένα συνδυασμό συγκυριακών διαταραχών το 2016, ανακόπτοντας έτσι προσωρινά την πορεία της. Συγκεκριμένα, η επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων και οι συνθήκες υψηλής πολιτικής αβεβαιότητας το καλοκαίρι του 2015 στην Ελλάδα οδήγησαν τα ξενοδοχεία να διαπραγματευτούν υπό συνθήκες πίεσης με τα πρακτορεία για τα πακέτα του 2016, με αποτέλεσμα οι τιμές τους να περιοριστούν κατά 8%.
- Πέρα από την υψηλή αβεβαιότητα των ξενοδόχων που τους ώθησε σε early bookings με χαμηλές τιμές, η αστάθεια στην Τουρκία (σε συνδυασμό με τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές) δημιούργησαν περαιτέρω πιέσεις και στις κρατήσεις μεμονωμένων τουριστών, με αποτέλεσμα οι τιμές των διαδικτυακών πωλήσεων να περιοριστούν κατά 10% το 2016 (16% για την περίοδο υψηλής ζήτησης) συμπαρασύροντας σε αντίστοιχη πτώση τις συνολικές τιμές του κλάδου.
- Η πτώση αυτή των τιμών, σε συνδυασμό με το χαμηλότερο μερίδιο τουριστών εξωτερικού που κατευθύνθηκαν σε ξενοδοχεία (και όχι σε ενοικιαζόμενα δωμάτια ή σπίτια) για τη διαμονή τους (καλύπτοντας 41% των διανυκτερεύσεων εξωτερικού από 42% το 2015), περιορίσαν τη συνολική δαπάνη ανά διανυκτέρευση τουριστών εξωτερικού κατά 9,4% (€67 το 2016 από €74 το 2015).

* βάσει διαδικτυακών κρατήσεων μεμονωμένων τουριστών (trivago) σε δίκλινα δωμάτια

Πηγή: Trivago (Hotel Price Index), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

*τιμή βάσει διαδικτυακών κρατήσεων μεμονωμένων τουριστών σε δίκλινο δωμάτιο

** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

Πηγή: Trivago (Hotel Price Index), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

— % μεταβολής στο μερίδιο τουριστών εξωτερικού που κατευθύνεται σε ξενοδοχεία

— % μεταβολής της δαπάνης ανά διανυκτέρευση

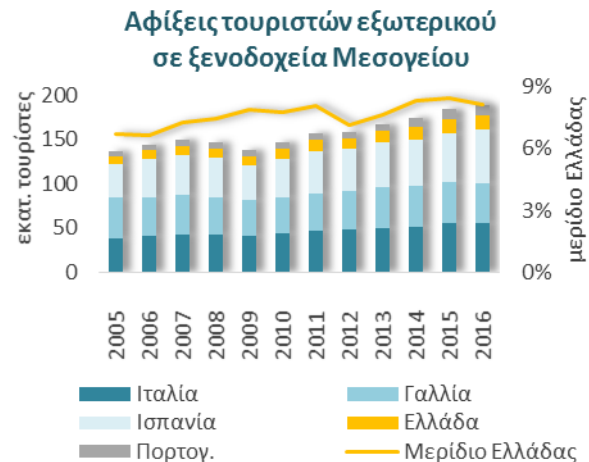
Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

... και ανέκοψαν την ανοδική τάση των ξένων τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία

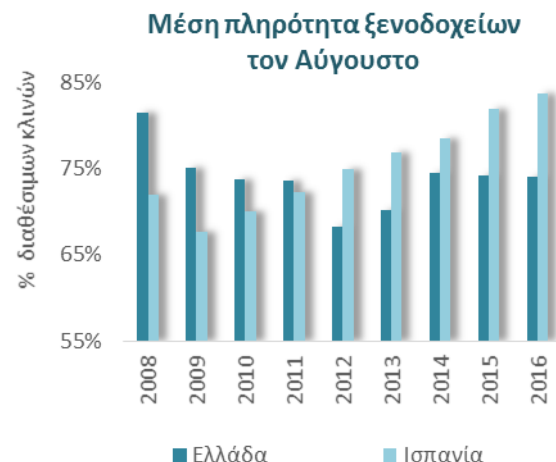

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

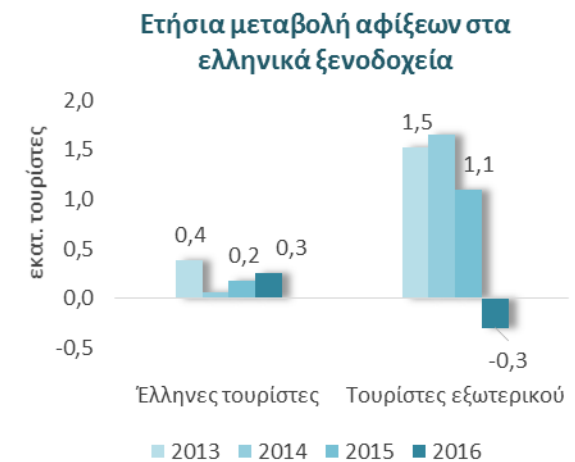
- Όσον αφορά τις αφίξεις του 2016, οι συνθήκες πολιτικής αβεβαιότητας στην Τουρκία οδήγησαν σε απώλειες της τάξης των 11 εκατ. ξένων τουριστών από την τούρκικη αγορά (εκ των οποίων εκτιμάται ότι περίπου ½ κατευθυνόταν σε ξενοδοχεία). Βασική ωφελημένη της ανακατεύθυνσης των τουριστικών αυτών ροών ήταν η Ισπανία, όπου η ήδη υψηλή πληρότητα τονώθηκε από την αύξηση τουριστών εξωτερικού κατά 10% το 2016 (από 6% το 2015), ενώ συνοδεύτηκε από αντίστοιχη αύξηση εισπράξεων (καθώς οι τιμές παρέμειναν σχεδόν σταθερές).
- Αντίθετα, υπό την πίεση των διαταραχών στην περιοχή, οι αφίξεις τουριστών εξωτερικού σε ελληνικά ξενοδοχεία μειώθηκαν κατά 2% (ή κατά 0,3 εκατ. τουρίστες), μειώνοντας το μερίδιο της χώρας στην ξενοδοχειακή αγορά της Μεσογείου στο 8% το 2016 από 8,4% το 2015 (τερματίζοντας έτσι τη συνεχή ανοδική πορεία του μεριδίου μετά το 2012, όπου βρισκόταν στο 7%).
- Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ελληνικά ξενοδοχεία αντιστάθμισαν την πτώση αφίξεων εξωτερικού με εγχώριους τουρίστες, καταλήγοντας σε σταθερές συνολικές αφίξεις το 2016, ενώ σταθερή παρέμεινε και η πληρότητα.

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Τουρισμός και ξενοδοχεία

- Ποιότητα μείγματος τουριστών

- Εποχικότητα

- Μελλοντικές προοπτικές

- Παράρτημα

- Ζήτηση
- Προσφορά
- Τιμές
- Συγκυρία 2016

- Διαχρονική εξέλιξη και επίδραση στις εισπράξεις
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

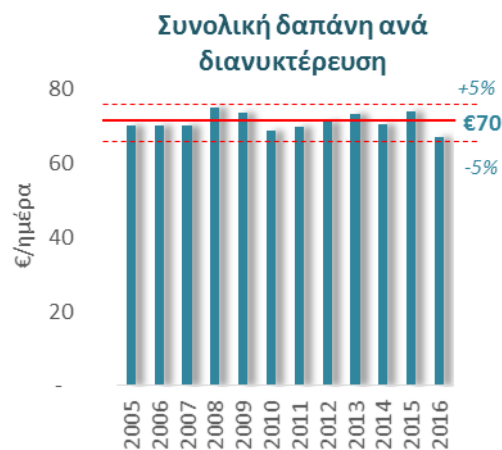
- Επιπτώσεις στη στρατηγική και τις επιδόσεις του τομέα
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Εκτιμήσεις για το 2017
- Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Πέρα από τις συγκυριακές διακυμάνσεις, η ημερήσια δαπάνη των τουριστών στην Ελλάδα φαίνεται να παραμένει διαχρονικά σε ένα χαμηλό σχετικά επίπεδο ...

- ❑ Περισσότερο σημαντικό από τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της ημερήσιας τουριστικής δαπάνης (της οποίας περίπου το 1/2 κατευθύνεται στα ξενοδοχεία) είναι το γεγονός ότι αυτή παραμένει την τελευταία δεκαετία κοντά στα €70 (περίπου €95 για τους τουρίστες σε ξενοδοχεία και €55 για τους λοιπούς) – επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο των ανταγωνιστών.
- ❑ Συγκεκριμένα, καθώς η μέτρηση των τουριστικών δαπανών γίνεται με διαφορετική μεθοδολογία σε κάθε χώρα, οι εκτιμήσεις των χωρών προορισμού για τις δαπάνες των τουριστών σε αυτές δεν είναι συγκρίσιμες. Υπό αυτή την οπτική, κατασκευάσαμε ένα Δείκτη Ημερήσιας Τουριστικής Δαπάνης για κάθε χώρα προορισμού χρησιμοποιώντας στοιχεία όπως προσμετρώνται από την πλευρά των χωρών προέλευσης των τουριστών. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, ο μέσος Ευρωπαίος τουρίστας δαπανά ημερησίως 15% λιγότερα στην Ελλάδα απ’ ότι σε ανταγωνιστικούς προορισμούς (και 34% λιγότερα από το σύνολο των τουριστικών προορισμών). Σημειώνεται ότι το μερίδιο ξένων τουριστών που διαμένουν σε ξενοδοχεία είναι κατά μέσο όρο παρόμοιο στην Ελλάδα και στους ανταγωνιστικούς προορισμούς (κοντά στο 40%, σε όρους διανυκτερεύσεων)*.
- ❑ Όσον αφορά τη διάρκεια διαμονής, αν και οι συνολικές τουριστικές ροές στην Ελλάδα ακολουθούν τη διεθνή τάση για λιγότερες διανυκτερεύσεις, ο περιορισμός της διάρκειάς διαμονής αφορά κυρίως τους τουρίστες που διαμένουν εκτός ξενοδοχείων (με εκτιμώμενη πτώση της τάξης του 38% στο διάστημα 2008-2016) ενώ οι μέρες διαμονής των τουριστών εξωτερικού στα ελληνικά ξενοδοχεία εμφανίζονται μόνο οριακά μειωμένες σε 5,2 ημέρες το 2016 από 5,4 ημέρες το 2008 (λόγω αυξημένης συνεισφοράς μεμονωμένων τουριστών με χαμηλότερη διάρκεια παραμονής έναντι των πακέτων).

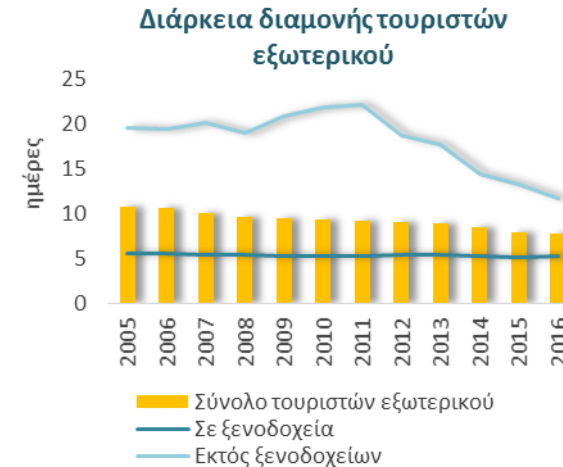

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ETE

* Αφορά δαπάνες Ευρωπαίων τουριστών ανά προορισμό, όπως δηλώνονται στις χώρες προέλευσης
 ** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

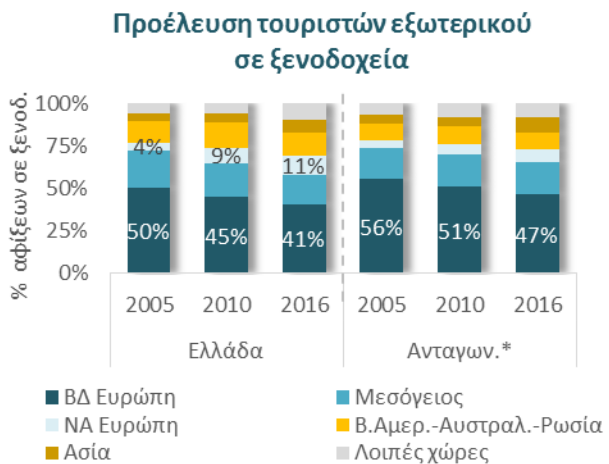
Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Eurostat, Εκτιμήσεις ETE

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ETE

* Η σύγκριση των μεριδίων αυτών ανάμεσα στις χώρες υπόκειται σε επιφυλάξεις, καθώς οι εκτιμήσεις για συνολικές αφίξεις τουριστών είναι από εθνικές στατιστικές πηγές, ενώ το ποσοστό αδήλων καταλυμάτων ενδέχεται να διαφέρει μεταξύ των χωρών.

... και να αντανakλά την ποιοτική σύνθεση των τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία

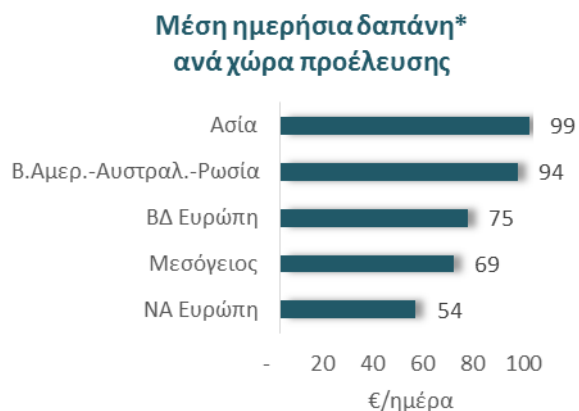

* Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία
 Πηγή: Eurostat, εκτιμήσεις ΕΤΕ

□ Εξετάζοντας τη διαχρονική εξέλιξη του μείγματος τουριστών εξωτερικού στην Ελλάδα διαπιστώνουμε ότι η βελτίωση της ποιότητας προσφοράς, δε συνοδεύτηκε από αντίστοιχη βελτίωση στην ποιοτική σύνθεση ξένων τουριστών καθώς δέχθηκε δύο επιβαρυντικές επιδράσεις:

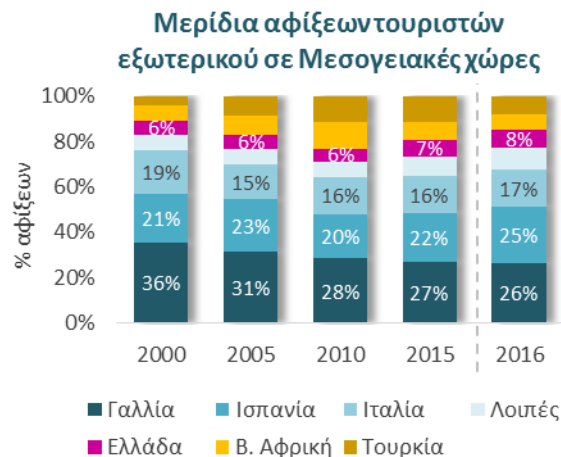
- ✓ Το μερίδιο τουριστών από χώρες υψηλής δαπάνης (Β. Αμερική, Αυστραλία, Δ. Ευρώπη) σταδιακά περιορίζεται λόγω της κάθετης αύξησης των τουριστικών ροών από χώρες της ΝΑ Ευρώπης (των οποίων το μερίδιο άγγιξε το 11% το 2016 από 4% το 2005) μετά (i) τη βελτίωση των σχετικών οδικών υποδομών (συνοριακοί σταθμοί και Εγνατία Οδός) και (ii) την άνοδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος των χωρών αυτών.
- ✓ Παράλληλα, η Ελλάδα την τελευταία εξαετία αυξάνει μερίδιο στη μεσογειακή αγορά (σε 8% από 6% των αφίξεων), κερδίζοντάς το ωστόσο από προορισμούς χαμηλής τουριστικής δαπάνης (κυρίως από χώρες Β. Αφρικής και από την Τουρκία).

□ Η επιδείνωση της ποιοτικής σύνθεσης των τουριστικών ροών υποστηρίζεται από την έρευνα της ΕΤΕ σε δείγμα 200 ΜμΕ τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες διαπίστωσαν μείωση στο μερίδιο τουριστών υψηλού εισοδήματος στο διάστημα 2008-2016 (από 27% σε 23% των πελατών τους).

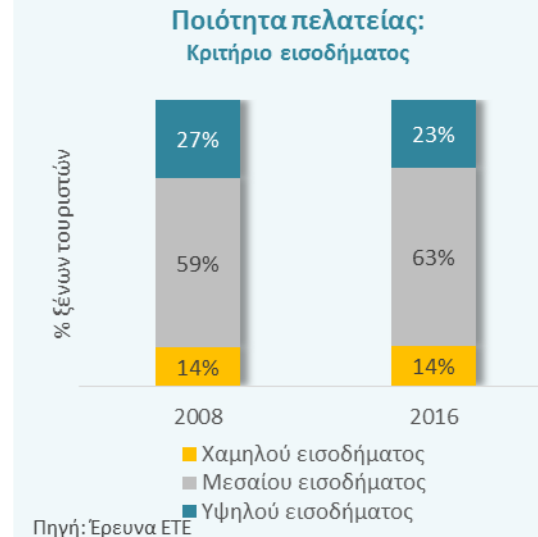

* Αφορά δαπάνες τουριστών εξωτερικού στην Ελλάδα, είτε διαμένουν σε ξενοδοχείο είτε όχι.

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, UNWTO, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: WorldBank, UNWTO, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πηγή: Έρευνα ΕΤΕ

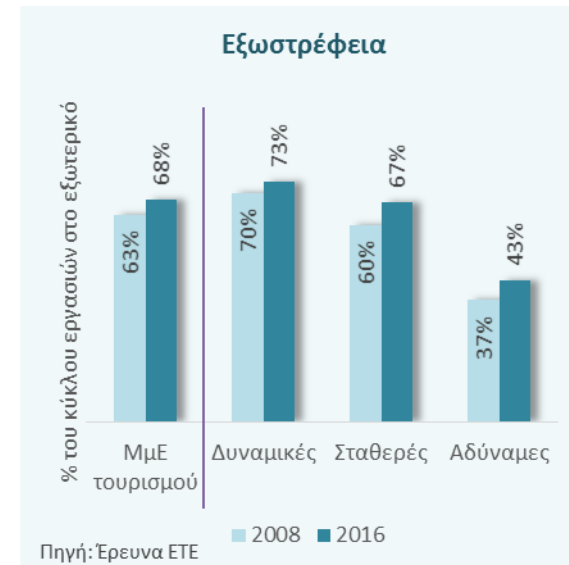
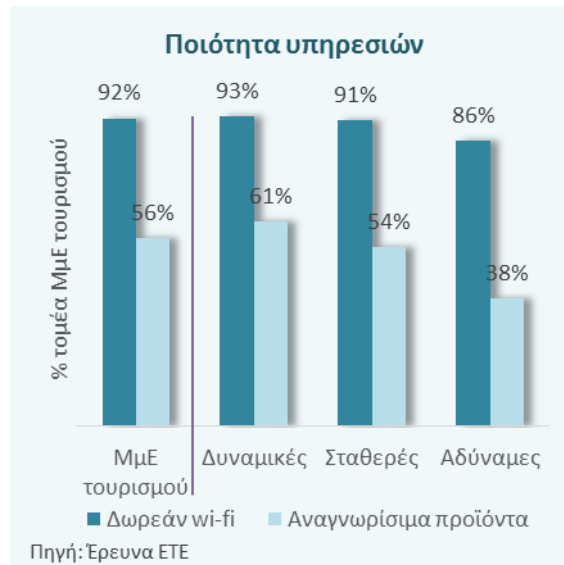
Τα στοιχεία της έρευνας της ΕΤΕ δεικνύουν ότι η επιδείνωση του τουριστικού μείγματος δεν ήταν ομοιόμορφη σε όλα τα ξενοδοχεία ...

- Εμβαθύνοντας στο ζήτημα της ποιοτικής σύνθεσης των τουριστών, διαπιστώνουμε ότι η επιδείνωση του μείγματος των τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία δεν ήταν ομοιόμορφη. Πιο συγκεκριμένα, από τη μια πλευρά έχουμε τις δυναμικές ξενοδοχειακές ΜμΕ (53% του τομέα σε όρους πωλήσεων ή 26% σε όρους αριθμού επιχειρήσεων) που πέτυχαν αύξηση των πωλήσεων τους το διάστημα 2008-2016 διακρινόμενες τόσο για την υψηλή συμμετοχή τουριστών υψηλού εισοδήματος όσο και για την οριακή βελτίωση του (28% το 2016 από 27% το 2008). Στον αντίποδα, βρίσκονται οι πιο αδύναμες επιχειρήσεις (9% του τομέα σε όρους πωλήσεων ή 25% σε όρους αριθμού επιχειρήσεων) που είδαν τις πωλήσεις τους να μειώνονται κατά την ίδια περίοδο, παρουσιάζοντας αφενός μεγάλη συμμετοχή τουριστών χαμηλού εισοδήματος στους πελάτες τους (29% για το 2016) και αφετέρου διαχρονικά μειούμενη συμμετοχή υψηλού εισοδήματος τουριστών και μάλιστα προς όφελος εκείνων χαμηλού εισοδήματος (μόλις 12% το 2016 από 18% το 2008).
- Η ποιοτική αυτή διαφοροποίηση είχε αντίκτυπο και στις τιμές των δωματίων, με τις δυναμικά ξενοδοχεία να αυξάνουν τη διαφορά τιμής τους από τα αδύναμα ξενοδοχεία στο 115% το 2016 από 23% το 2008.
- Σημαντική επισήμανση αποτελεί το γεγονός ότι η δυναμικότητα ενός ξενοδοχείου δεν είναι μόνο ζήτημα μεγέθους. Όντως, τα δυναμικά ξενοδοχεία είναι κατεχοχίν μεγαλύτερα, ωστόσο και ένα μερίδιο της τάξης του 40% των μικρών ξενοδοχείων εντάσσεται στην κατηγορία των ξενοδοχείων με αυξημένες πωλήσεις το διάστημα 2008-2016 (έναντι μεριδίου 60% για τα μεσαία ξενοδοχεία).

... αλλά προήλθε κυρίως από ξενοδοχεία χαμηλής ποιότητας υποδομών και υπηρεσιών, τα οποία στράφηκαν στο εξωτερικό προσελκύοντας τουρίστες χαμηλού εισοδήματος...

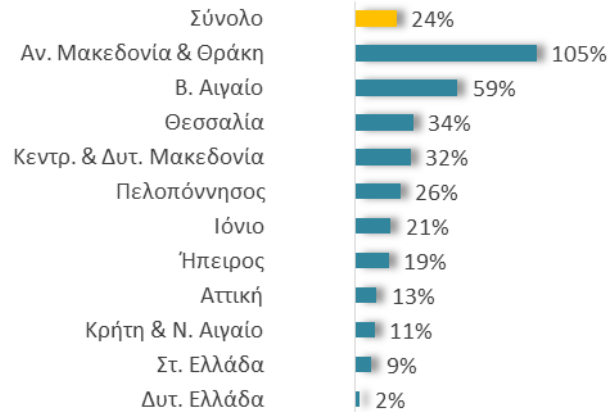
- Οι δυναμικές ξενοδοχειακές ΜμΕ (με θετική πορεία των πωλήσεων, premium στις τιμές διάθεσης των δωματίων και υψηλής ποιότητας τουρίστες) στηρίζονται στην υψηλότερη ποιότητα των εγκαταστάσεων και των προσφερόμενων υπηρεσιών τους (όπως ενδεικτικά αποτυπώνεται στο υψηλό ποσοστό branded προϊόντων στα γεύματα που προσφέρουν).
- Από την άλλη πλευρά, οι αδύναμες ξενοδοχειακές ΜμΕ, όντας λιγότερο εξωστρεφείς (με σχεδόν το 60% των επισκεπτών τους να είναι Έλληνες, έναντι κάτω από 30% για τα δυναμικά ξενοδοχεία), αντιμετώπισαν έντονη ανάγκη εσπευσμένης αναπλήρωσης μεγεθών εξαιτίας της φθίνουσας εσωτερικής ζήτησης. Ωστόσο οι χαμηλής ποιότητας κτιριακές εγκαταστάσεις τους (μόλις το 27% είναι 4 αστέρων και άνω, έναντι 74% για όσες αύξησαν πωλήσεις*) σε συνδυασμό με τις χαμηλότερου επιπέδου υπηρεσίες που παρέχουν στους πελάτες τους επηρέασαν αρνητικά την ικανότητα προσέλκυσης τουριστών υψηλού εισοδήματος από τις παραδοσιακές και οικονομικά ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές, αναγκάζοντας τις να στραφούν προς τις αγορές των Βαλκανίων και την Ανατολικής Ευρώπης.
- Συνεπώς, η επίδραση των αδύναμων αυτών ξενοδοχείων είναι διττή: αυξάνουν μεν τις αφίξεις ξένων τουριστών αλλά παράλληλα επιδεινώνουν την ποιοτική σύνθεση των ξένων τουριστών στα ελληνικά ξενοδοχεία.

* Τα στοιχεία της έρευνας πεδίου της ΕΤΕ είναι σταθμισμένα βάσει πωλήσεων, συνεπώς δεν είναι συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα στοιχεία της ΕΛ.Στατ.

... συμπέρασμα που στηρίζεται και από τα περιφερειακά στοιχεία του ελληνικού τουρισμού

Μεταβολή εξωστρέφειας ξενοδοχείων 2008-2015

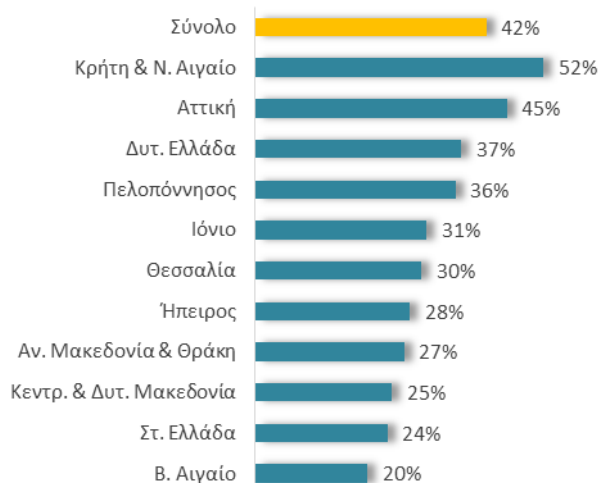

ποσοστιαία μεταβολή

Πηγή: Ελ.Στατ. Εκτιμήσεις ΕΤΕ

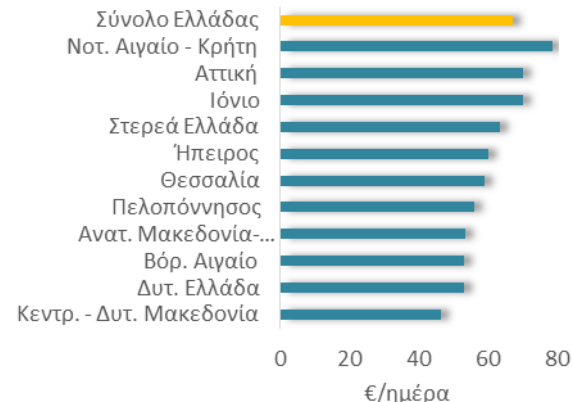
- Βάσει ανάλυσης επιχειρηματικών στοιχείων από τη βάση της ICAP, εκτιμήσαμε ότι συγκεκριμένες περιφέρειες (κυρίως της Βόρειας Ελλάδας) έχουν υψηλή συγκέντρωση αδύναμων ξενοδοχείων (½ για Μακεδονία και Θράκη έναντι 12% για Κρήτη και Νότιο Αιγαίο, σε όρους αριθμού επιχειρήσεων).
- Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίστηκαν από έντονη αύξηση εξωστρέφειας (π.χ. υπερδιπλασιασμός για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, δηλαδή σε 46% το 2015 από 22% το 2008) για να αντισταθμίσουν την έντονη πτώση των Ελλήνων τουριστών (32% στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη το διάστημα 2008-2015, έναντι 18% για το σύνολο της Ελλάδας). Οι σχετικά χαμηλής ποιότητας υποδομές τους (με περίπου το ¼ των κλινών στη Βόρεια Ελλάδα να είναι 4 ή 5 αστεριών, έναντι ½ στην Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο) εύλογα ελκύουν τουρίστες με χαμηλή ημερήσια δαπάνη (περίπου €50 έναντι €80 για Κρήτη και Νότιο Αιγαίο). Αξιοσημείωτο είναι περίπου το ½ των τουριστών στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία είναι από Βαλκανικές χώρες, ωστόσο υπάρχει και σημαντικό μερίδιο Γερμανών τουριστών (22%) που όμως δαπανά το ½ του ποσού που δαπανούν στην Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο (€40 έναντι €80).
- Παράλληλα, καθώς οι τουρίστες από τις βαλκανικές χώρες αποτελούν τη βασική αγορά των ξενοδοχείων της Βορείου Ελλάδας, η ύπαρξη ξενοδοχείων χαμηλής ποιότητας και τιμών σε αυτές τις περιφέρειες οδηγεί σε μια αμοιβαίως επωφελή ισορροπία.

Ξενοδοχεία 4 & 5 αστερών

Πηγή: Ελ.Στατ. Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Μέση ημερήσια δαπάνη ανά περιφέρεια

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Ημερήσια δαπάνη για τις κύριες χώρες προέλευσης ανά περιφέρεια

Κρήτη - Νοτιο Αιγαίο (υψηλή δαπάνη)			Κεντρική και Δυτική Μακεδονία (χαμηλή δαπάνη)		
Προέλευση	% διανυκτ.	Ημερήσια δαπάνη	Προέλευση	% διανυκτ.	Ημερήσια δαπάνη
Γερμανία	22%	81	Γερμανία	22%	40
Ην. Βασιλείο	14%	78	Σερβία	12%	45
Γαλλία	10%	84	ΠΓΔΜ	12%	40
Ιταλία	7%	66	Βουλγαρία	11%	38
Ολλανδία	6%	67	Ρουμανία	9%	51
Ρωσία	4%	74	Αλβανία	7%	28
ΗΠΑ	3%	113	Κύπρος	6%	40
Πολωνία	2%	62	Ην. Βασιλείο	4%	61
Βέλγιο	2%	79	Ρωσία	4%	69
Σύνολο		79			46

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Τουρισμός και ξενοδοχεία

- Ποιότητα μείγματος τουριστών

- Εποχικότητα

- Μελλοντικές προοπτικές

- Παράρτημα

- Ζήτηση
- Προσφορά
- Τιμές
- Συγκυρία 2016

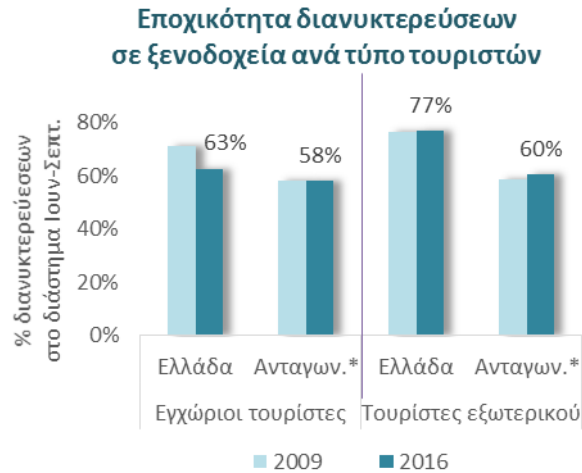
- Διαχρονική εξέλιξη και επίδραση στις εισπράξεις
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Επιπτώσεις στη στρατηγική και τις επιδόσεις του τομέα
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Εκτιμήσεις για το 2017
- Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

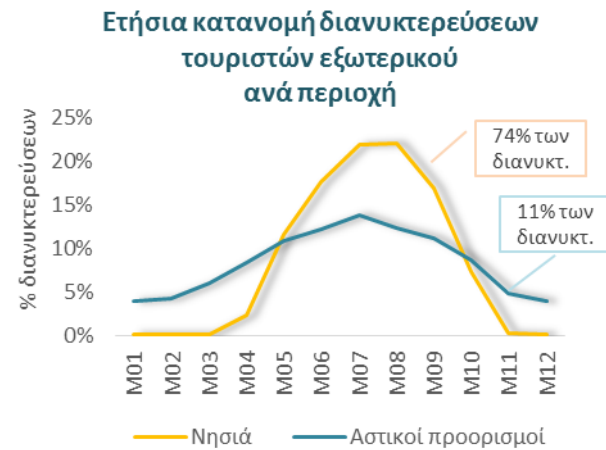
Δεύτερο διαρθρωτικό ζήτημα του ελληνικού τουρισμού είναι η υψηλή εποχικότητα ...

* Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Εκτός από τη χαμηλή δαπάνη ανά διανυκτέρευση, σημαντικό χαρακτηριστικό του ελληνικού τουρισμού αποτελεί η υψηλή εποχικότητα, με άνω των 3/4 των διανυκτερεύσεων ξένων τουριστών να αφορούν την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου (έναντι 60% για τους βασικούς ανταγωνιστές). Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως σε νησιωτικές περιοχές (που καλύπτουν τα ¾ των διανυκτερεύσεων ξένων τουριστών) και των οποίων η εποχικότητα ξεπερνά το 80% των διανυκτερεύσεων στους 4 μήνες υψηλής ζήτησης (έναντι αντίστοιχης εποχικότητας της τάξης του 50% για τους αστικούς προορισμούς).
- Αποτέλεσμα της υψηλής εποχικότητας είναι η χαμηλή ετήσια πληρότητα της τάξης του 27% των κλινών στην Ελλάδα (συμπεριλαμβανομένων των μηνών που τα ξενοδοχεία παραμένουν κλειστά), έναντι 40% κατά μέσο όρο σε ανταγωνιστικές χώρες.
- Τα ελληνικά ξενοδοχεία για να ανταπεξέλθουν στις έντονες συνθήκες εποχικότητας καταφεύγουν σε σημαντικές αυξήσεις τιμών στο διάστημα Ιουλίου-Αυγούστου, φτάνοντας σε τιμή σημαντικά υψηλότερη έναντι της περιόδου χαμηλής ζήτησης (κατά 60% σε νησιά και 23% σε αστικούς προορισμούς). Ως αποτέλεσμα, οι τιμές των ελληνικών ξενοδοχείων για Ιούλιο-Αύγουστο είναι 12% υψηλότερες έναντι των ανταγωνιστών (ενώ είναι 15% χαμηλότερες κατά τους υπολοίπους μήνες).

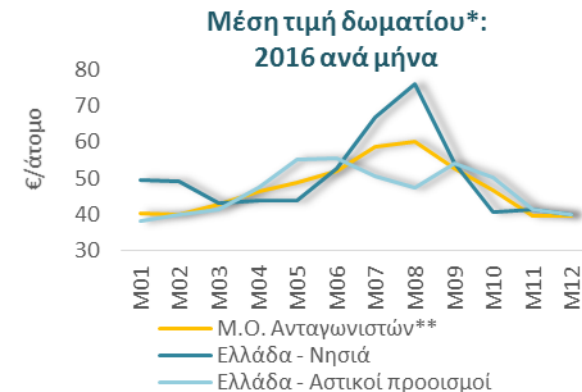

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

* %κατειλημμένων κλινών λαμβάνοντας υπόψη και διαστήματα που τα ξενοδοχεία είναι κλειστά (6μήνες κατά μέσο όρο)
 ** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

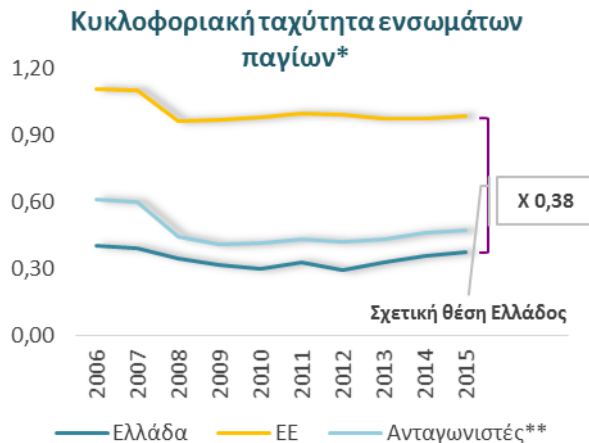

* βάσει διαδικτυακών κρατήσεων μεμονωμένων τουριστών (trivago) σε δίκλινα δωμάτια
 ** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

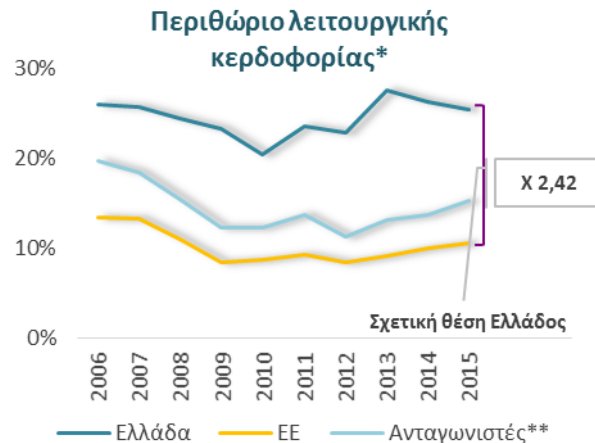
Πηγή: Trivago (Hotel Price Index), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

... η οποία περιορίζει την απόδοση των τουριστικών υποδομών, παρά τη στήριξη της κερδοφορίας από τις υψηλές τιμές τους καλοκαιρινούς μήνες ...

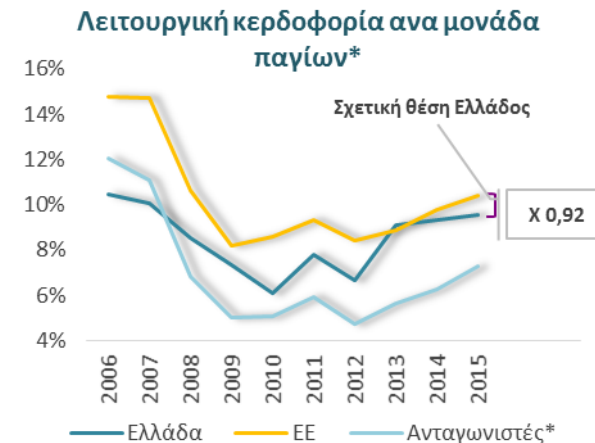
- Η υψηλή εποχικότητα ζήτησης στα ελληνικά ξενοδοχεία αντικατοπτρίζεται στις χρηματοοικονομικές τους επιδόσεις και συγκεκριμένα σε χαμηλή ταχύτητα κυκλοφορίας ενσώματων παγίων (0,34 έναντι 1,00 για τις ευρωπαϊκές και 0,48 για τις μεσογειακές ξενοδοχειακές ΜμΕ). Η άνω επίδραση αντισταθμίζεται εν μέρει από την πολιτική υψηλών τιμών τους μήνες υψηλής ζήτησης, η οποία οδηγεί τα ελληνικά μικρομεσαία ξενοδοχεία σε υψηλή ετήσια λειτουργική κερδοφορία της τάξης του 25%, έναντι 11% στην Ευρώπη και 15% για τους βασικούς μεσογειακούς ανταγωνιστές. Από το 2010 και μετά, η πορεία της λειτουργικής κερδοφορίας μπήκε σε ανοδική τροχιά υπό την επίδραση των ανοδικών τιμών, με αποτέλεσμα να επανακάμψει πλήρως (από την πτώση τιμών της προηγούμενη περιόδου) και να σταθεροποιηθεί στα προ κρίσης επίπεδα. Σημειώνεται ότι τα υψηλά περιθώρια κέρδους ενδέχεται εν μέρει να αντανakλούν το γεγονός ότι, λόγω υψηλής εποχικότητας, τα ελληνικά ξενοδοχεία παραμένουν ανοικτά λιγότερους μήνες του έτους σε σχέση με των ανταγωνιστικών προορισμών (5 κ.μ.ο. μήνες, έναντι 7).
- Συνεπώς, το υψηλό περιθώριο κέρδους μειώνει την απόκλιση Ελλάδας-Ευρώπης στην αποδοτικότητα των ξενοδοχειακών υποδομών, η οποία από 60% χαμηλότερα σε όρους πωλήσεων ανά μονάδα παγίων καταλήγει 8% χαμηλότερα σε όρους λειτουργικής κερδοφορίας ανά μονάδα παγίων. Παρά το κλείσιμο της ψαλίδας, οι ελληνικές ξενοδοχειακές ΜμΕ θα μπορούσαν να επιτύχουν πολύ καλύτερες επιδόσεις από τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, εκμεταλλευόμενες τα υψηλότερα περιθώρια κέρδους που απολαμβάνουν και τα οποία αποτελούν ένδειξη της υψηλής φυσικής ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

* Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

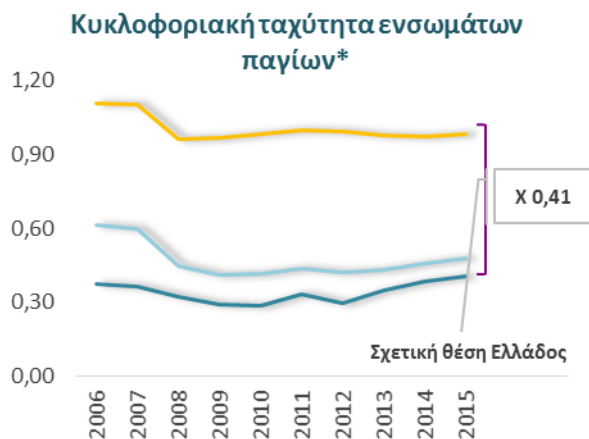

* Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

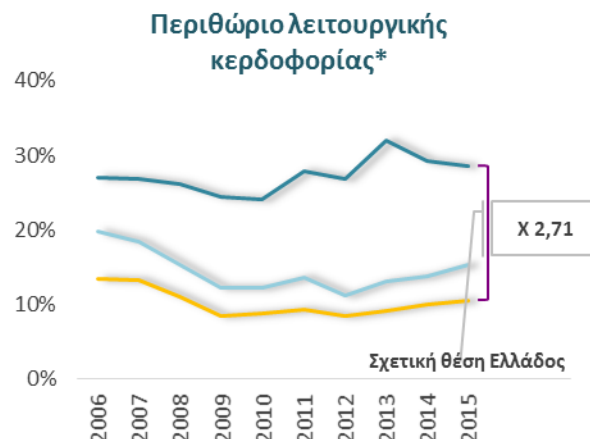

* Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

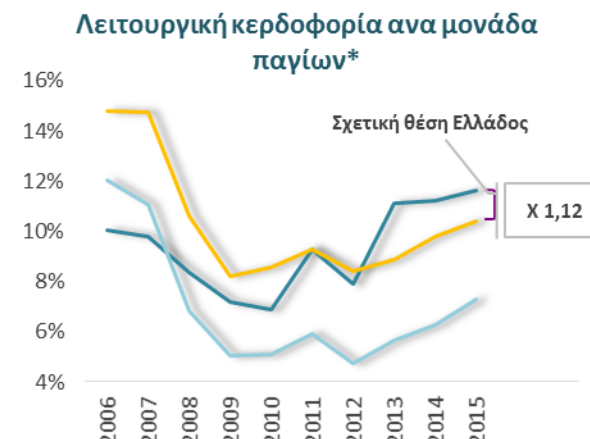
... με τη στήριξη της υψηλής κερδοφορίας να είναι περισσότερο έντονη στα ξενοδοχεία των νησιών

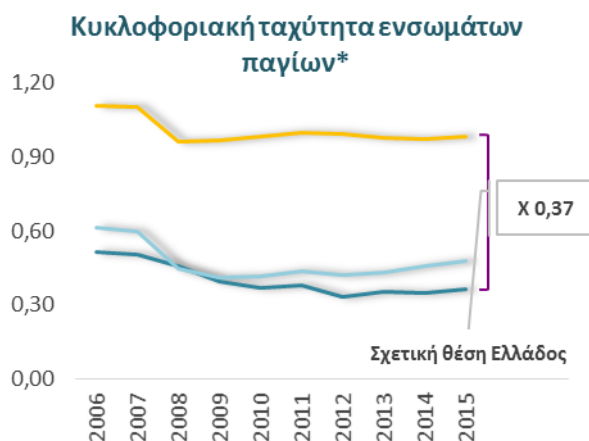
— Ελλάδα - Νησιά — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

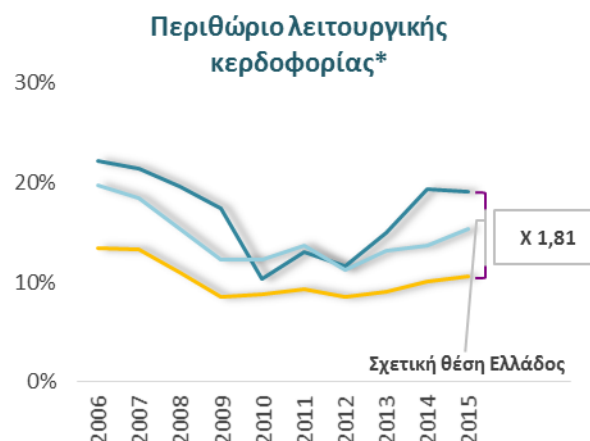
— Ελλάδα - Νησιά — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

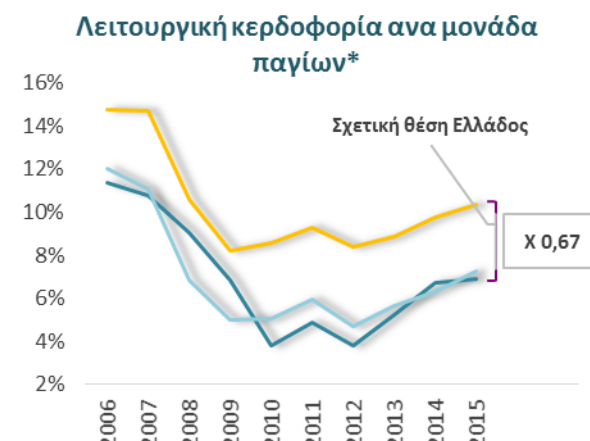
— Ελλάδα - Νησιά — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

— Ελλάδα - Αστικές — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

— Ελλάδα - Αστικές — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

— Ελλάδα - Αστικές — ΕΕ — Ανταγωνιστές**
 * Η σύγκριση αφορά τις ΜμΕ
 ** Ισπανία και Ιταλία
 Πηγές: ICAP, BACH database, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Τουρισμός και ξενοδοχεία

- Ζήτηση
- Προσφορά
- Τιμές
- Συγκυρία 2016

- Ποιοτική σύνθεση τουριστών

- Διαχρονική εξέλιξη και επίδραση στις εισπράξεις
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Εποχικότητα

- Επιπτώσεις στη στρατηγική και τις επιδόσεις του τομέα
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Μελλοντικές προοπτικές

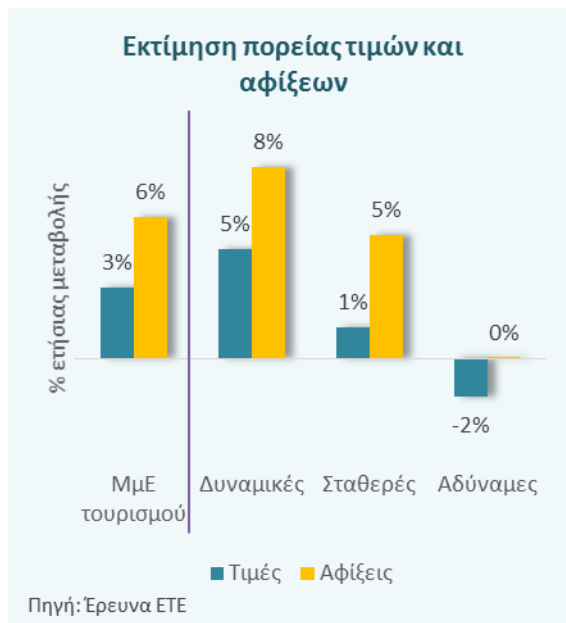
- Εκτιμήσεις για το 2017
- Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Παράρτημα

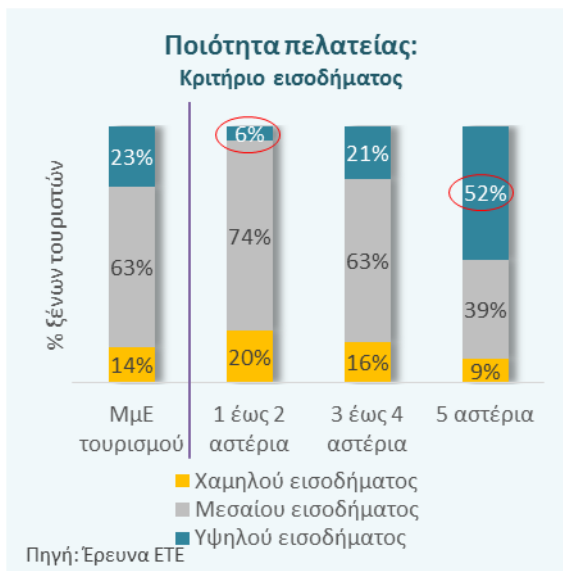
- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Για το 2017, θετικές είναι οι πρώτες ενδείξεις της αγοράς σε αντιστοιχία με τα ευρήματα της έρευνας της ΕΤΕ

- Όσον αφορά τη βραχυπρόθεσμη προοπτική του κλάδου, οι εκτιμήσεις των ξενοδοχείων και της αγοράς καθώς και τα πρώτα στοιχεία για την αρχή του έτους συγκλίνουν σε βελτιωμένη εικόνα για το 2017. Ειδικότερα:
 - ✓ Οι αφίξεις εξωτερικού αναμένονται ανοδικές καθώς i) τα μικρομεσαία ξενοδοχεία (βάσει της έρευνας της ΕΤΕ) εκτιμούν αύξηση 6%, ii) η κίνηση στα ελληνικά αεροδρόμια είναι αυξημένη κατά 10,3% το πρώτο εξάμηνο του 2017 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016 (περίπου 15% για Κρήτη και νησιά Αιγαίου), και iii) βάσει ήδη δημοσιευμένων στοιχείων, οι τουρίστες εξωτερικού έχουν αυξηθεί κατά 3% το 1ο πεντάμηνο (ενώ η αύξηση στα ξενοδοχεία είναι της τάξης του 15% κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017).
 - ✓ Ανοδική αναμένεται και η πορεία των τιμών, με τα μικρομεσαία ξενοδοχεία να εκτιμούν αύξηση 3% την περίοδο υψηλής ζήτησης και τις τιμές διαδικτυακών κρατήσεων στο σύνολο των ξενοδοχείων για τους καλοκαιρινούς μήνες του 2017 να εμφανίζονται αυξημένες κατά 11% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Σημειώνεται ότι η Ισπανία επίσης εμφανίζει ανοδικές τιμές (κατά 13% για τους καλοκαιρινούς μήνες του 2017) και συνεχώς αυξανόμενη πληρότητα (49% το 1ο τρίμηνο του 2017 από 45% το 1ο τρίμηνο του 2016), ενώ η Τουρκία συνεχίζει να δέχεται ακόμα πιέσεις (με τις τιμές σε € να περιορίζονται κατά 9% τους καλοκαιρινούς μήνες του 2017 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016).

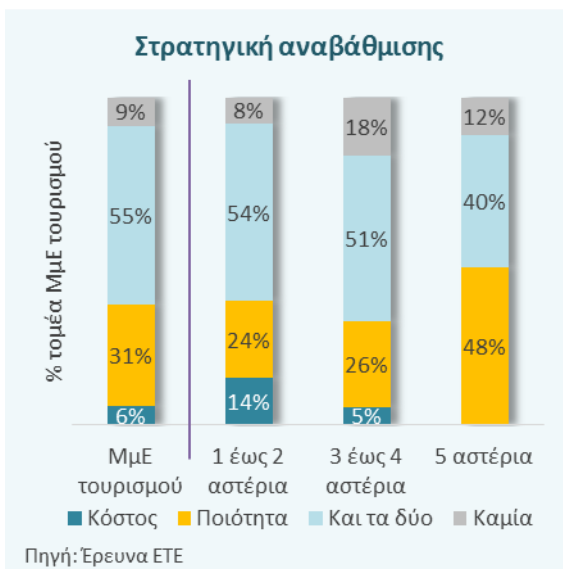
Υπό μια μεσοπρόθεσμη προοπτική, η ποιοτική βελτίωση των ελληνικών ξενοδοχείων δείχνει στο σωστό δρόμο για τη βελτίωση της ποιοτικής σύνθεσης των τουριστών ωστόσο δε φαίνεται να βοηθάει στην άμβλυνση της εποχικότητας

□ Η βελτίωση του μείγματος των τουριστών είναι άμεσα συνυφασμένη με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν τα ξενοδοχεία (με τα 5αστερα να ελκύουν σε ποσοστό 52% τουρίστες υψηλού εισοδήματος έναντι 6% για τα ξενοδοχεία λίγων αστεριών). Από αυτή την άποψη, ο υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακός τομέας που συνεχώς κερδίζει μερίδιο, φαίνεται να βαδίζει προς τη σωστή κατεύθυνση αφού:

- ✓ Δίνει έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (με το 48% των 5αστερων να την αναγνωρίζει ως βασική στρατηγική έναντι 24% για τα ξενοδοχεία λίγων αστεριών).
- ✓ Θετική κρίνεται η πρόθεση των 5αστερων ξενοδοχείων για συνεργασίες σε ευρύτερα σχήματα στοχεύοντας στην αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας, καθώς η διαρκής ποιοτική αναβάθμιση σε ένα περιβάλλον ισχυρού ανταγωνισμού απαιτεί σημαντικούς οικονομικούς πόρους.

□ Ωστόσο, η ποιότητα των ξενοδοχειακών μονάδων φαίνεται να μην επαρκεί για να καταπολεμήσει την υψηλή εποχικότητα του ελληνικού τουρισμού. Ειδικότερα, βάσει της έρευνας της ΕΤΕ, οι διαφοροποιήσεις σε εποχικότητα που παρουσιάζονται μεταξύ των ξενοδοχείων 5 αστερών και εκείνων με λιγότερα από 2 αστέρια είναι εξαιρετικά μικρές, με σχεδόν το 50% των εσόδων να πραγματοποιείται το δίμηνο της υψηλής ζήτησης και στις δύο περιπτώσεις.

Οι τουριστικές εισπράξεις στην Ελλάδα μπορούν να αυξηθούν κατά €5 δισ. ετησίως (με ποσοστό άνω του ½ αυτών να κατευθύνεται στα ξενοδοχεία)...

25

- Η μακροχρόνια τάση εκτιμάται θετική για το διεθνή τομέα τουρισμού, με τις διεθνείς αφίξεις να αναμένεται να φτάσουν τα 1,8 δισ. τουρίστες το 2030, από 1,2 δις το 2015 (και 0,8 δις το 2005), κυρίως λόγω αυξημένων τουριστικών ροών από την Ασία.
- Η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει τη θετική διεθνή συγκυρία και να οδηγηθεί σε παρόμοια λειτουργικά αποτελέσματα σε όρους εποχικότητας και μείγματος τουριστών με εκείνα των άμεσα ανταγωνιστικών προορισμών (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία). Ειδικότερα:
 - ✓ Η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου (διατηρώντας τα τρέχοντα επίπεδα τουριστών για τους καλοκαιρινούς μήνες) ώστε οι μήνες χαμηλής ζήτησης να καλύπτουν ποσοστό αντίστοιχο με των ανταγωνιστών μας (64% των διανυκτερεύσεων, από 56% το 2016 στην Ελλάδα), θα οδηγούσε σε αύξηση των διανυκτερεύσεων (και άρα των εισπράξεων) κατά 22%.
 - ✓ Όσον αφορά την ποιότητα των τουριστών, η δυνητική προσέγγιση της Ελλάδας στα πρότυπα των ανταγωνιστών της μπορεί να εκτιμηθεί λαμβάνοντας υπόψιν τη γεωγραφική της θέση και την καταναλωτική συμπεριφορά των βασικών χωρών προέλευσης των τουριστών της. Δεδομένου ότι η Ελλάδα (i) γειτνιάζει με τις βαλκανικές χώρες και (ii) βρίσκεται μακρύτερα από τις βασικές χώρες προέλευσης Ευρωπαίων τουριστών (σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες), η σύνθεση των τουριστών της είναι διαφορετική από των ανταγωνιστών της. Διατηρώντας σταθερή τη σύνθεση του ελληνικού τουρισμού και θέτοντας σε κάθε χώρα προέλευσης τη μέση ημερήσια δαπάνη που καταναλώνει στις ανταγωνίστριες χώρες, εκτιμούμε ένα δείκτη Δυνητικής Ημερήσιας Δαπάνης για την Ελλάδα, ο οποίος είναι 14% υψηλότερος από το τρέχον επίπεδο – ένδειξη της δυνατότητας αύξησης της ημερήσιας δαπάνης των ξένων τουριστών στην Ελλάδα τόσο στα ξενοδοχεία όσο και για λοιπές δαπάνες.
- Συνδυάζοντας τις ανωτέρω επιδράσεις, ο ελληνικός τουρισμός θα μπορούσε να έχει αύξηση 40% στις εισπράξεις (αύξηση της τάξης των €5 δισ. ετησίως).

1. Διεύρυνση τουριστικής περιόδου*:

* Διατηρώντας σταθερό επίπεδο της περιόδου υψηλής ζήτησης

** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

2. Βελτίωση μείγματος τουριστών:

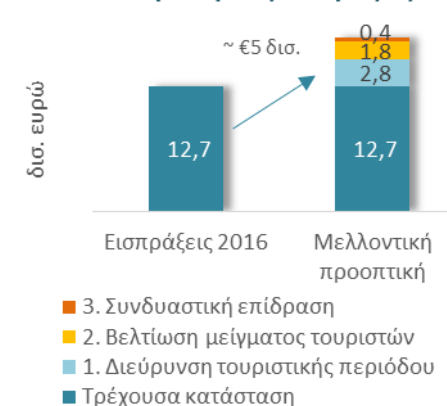

* Αφορά δαπάνες Ευρωπαίων τουριστών ανά προορισμό, όπως δηλώνονται στις χώρες προέλευσης

** Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Κροατία, Τουρκία

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

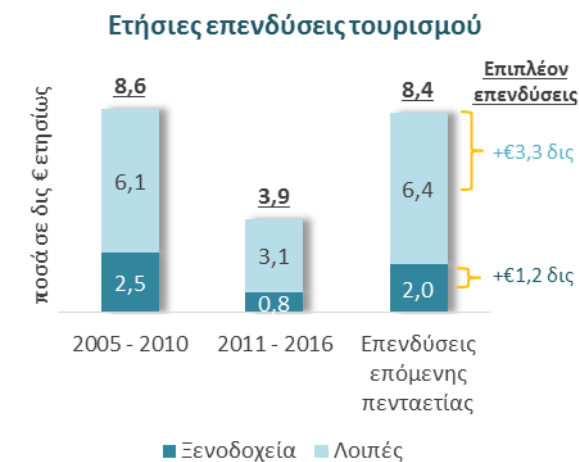
Προοπτικές ελληνικού τουρισμού: Επίδραση στις εισπράξεις

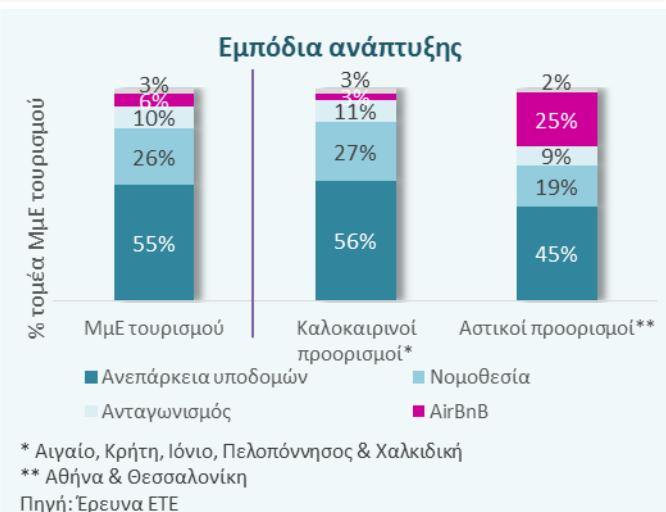
Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

... απαιτώντας επιπλέον επενδύσεις ύψους €4,5 δις ετησίως σε ορίζοντα πενταετίας

- Βάσει της ταχύτητας κυκλοφορίας πάγιου ενεργητικού των ελληνικών ξενοδοχείων (διορθωμένης για την εκτιμώμενη βελτίωση της εποχικότητας), οι απαιτούμενες επιπλέον επενδύσεις των ξενοδοχείων για να επιτευχθεί ο στόχος ανάπτυξης εισπράξεων σε ορίζοντα πενταετίας είναι €1,2 δις ετησίως – επαναφέροντας ουσιαστικά τις επενδύσεις στο προ κρίσης επίπεδο τους (κοντά στα €2 δις ετησίως από €0,8 δις την περίοδο 2010-2015). Οι αναβαθμισμένες υποδομές αναμένεται να ελκύσουν υψηλότερου εισοδήματος τουρίστες – εξέλιξη που θα λειτουργήσει αυξητικά τόσο στις τιμές των ξενοδοχείων όσο και στην ευρύτερη κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.
- Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι επενδύσεις ξενοδοχείων δεν αρκούν για την προσέλκυση των επιπλέον τουριστών. Παράλληλα, απαιτούνται επενδύσεις σε ευρύτερες τουριστικές υποδομές (οδικοί άξονες, λιμάνια, αεροδρόμια, αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων κτλ.). Συγκεκριμένα, βάσει του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού (WEF), η Ελλάδα φαίνεται να βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο των βασικών ανταγωνιστών, με πλεονέκτημα σε όρους φυσικών χαρακτηριστικών αλλά σημαντική υστέρηση στις υποδομές. Επιπλέον, η σημασία των υποδομών για τον κλάδο επιβεβαιώνεται μέσω της έρευνας της ΕΤΕ, καθώς οι τουριστικές ΜμΕ τις αναγνωρίζουν ως βασικό παράγοντα που επιδρά στη λειτουργία τους (61% ως ευκαιρία και 55% ως εμπόδιο). Βάσει του μεριδίου των ξενοδοχειακών επενδύσεων στο σύνολο των τουριστικών επενδύσεων κατά την τελευταία δεκαετία, οι επενδύσεις σε τουριστικές υποδομές (εκτός ξενοδοχείων) πρέπει να αυξηθούν κατά €3,3 δις ετησίως – αντιστοιχώντας σε ετήσια αύξηση των συνολικών τουριστικών επενδύσεων της τάξης των €4,5 δις (από €3,9 δις το 2010-2015 και €8,6 δις το 2005-2010).
- Επιπλέον, ο περιορισμός της εποχικότητας συνάδει με την προώθηση των αστικών προορισμών, των οποίων τα ξενοδοχεία τονίζουν ως σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης την ανάδειξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, ιατρικός, αθλητικός κτλ.).

Πηγές: Eurostat, WTTC, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Τουρισμός και ξενοδοχεία

- Ποιότητα μείγματος τουριστών

- Εποχικότητα

- Μελλοντικές προοπτικές

- Παράρτημα

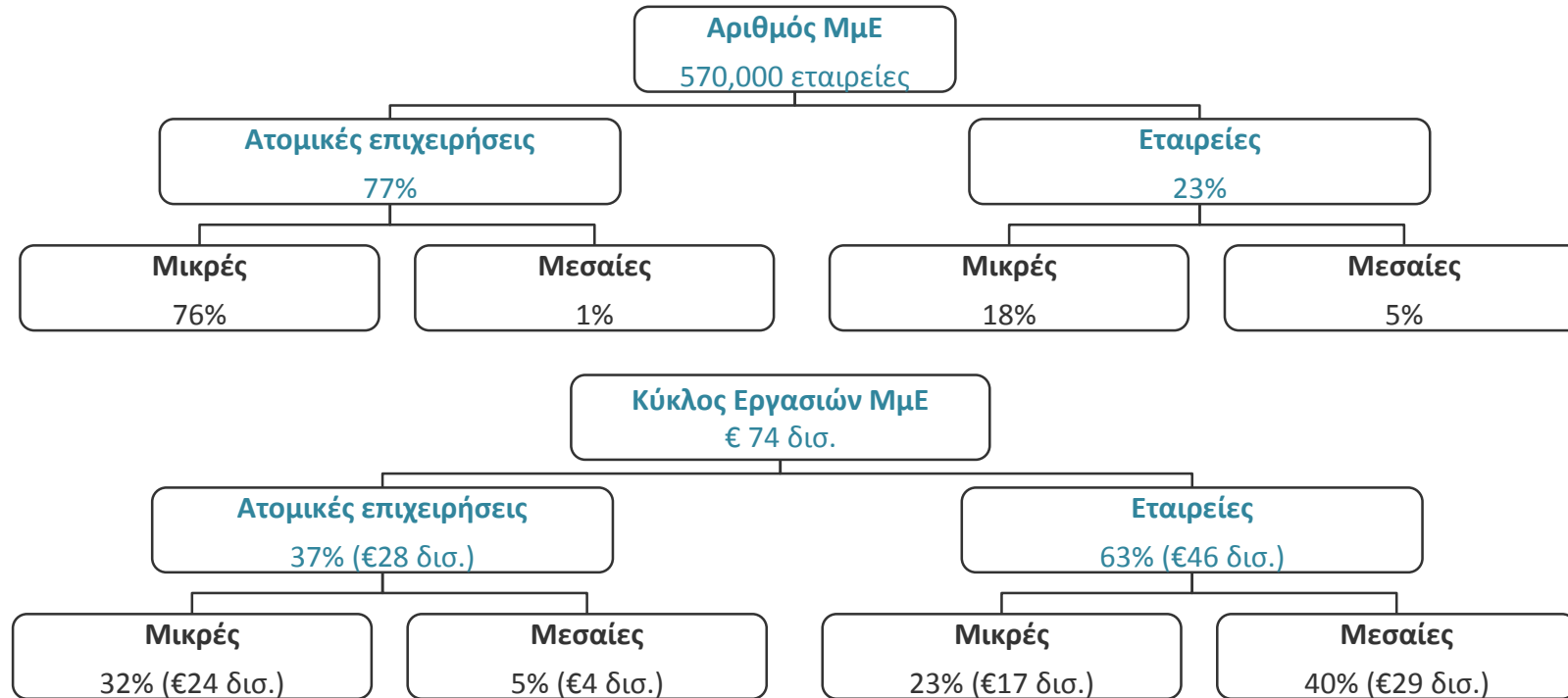
- Ζήτηση
- Προσφορά
- Τιμές
- Συγκυρία 2016

- Διαχρονική εξέλιξη και επίδραση στις εισπράξεις
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Επιπτώσεις στη στρατηγική και τις επιδόσεις του τομέα
- Ευρήματα Έρευνας ΕΤΕ σε ελληνικά ξενοδοχεία

- Εκτιμήσεις για το 2017
- Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

* Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: **μικρές** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και **μεσαίες** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ..

Πηγή: SBA Factsheet 2015, Eurostat, Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΛ.ΣΤΑΤ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- ❑ Οι σχεδόν 570,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €74 δισ.
- ❑ Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις ½ του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).
- ❑ Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (άνω του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος*						Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ* (βάσει κύκλου εργασιών)					
Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Εμπόριο	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ	Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Εμπόριο	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 - 0,1]	45	73	45	30	193	1: (0 - 0,1]	1%	5%	2%	1%	9%
2: (0,1 - 0,5]	45	73	45	30	193	2: (0,1 - 0,5]	3%	6%	12%	1%	22%
3: (0,5 - 1]	45	74	45	30	194	3: (0,5 - 1]	2%	3%	9%	1%	15%
4: (1 - 2,5]	45	74	45	30	194	4: (1 - 2,5]	3%	3%	11%	1%	18%
5: (2,5 - 5]	45	73	45	30	193	5: (2,5 - 5]	4%	4%	8%	1%	17%
6: (5 - 10]	45	73	45	30	193	6: (5 - 10]	4%	4%	9%	2%	19%
Σύνολο ΜμΕ	270	440	270	180	1160	Σύνολο ΜμΕ	17%	25%	51%	7%	100%

* Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

* Σταθμισμένος μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

Πηγή: Μητρώο επιχειρήσεων ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2007), ICAP Data, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- ❑ Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- ❑ Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 1,160 εταιρείες, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- ❑ Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται σε μερίδια βάσει κύκλου εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

- ❑ Στοχεύοντας στην κατασκευή ενός δείκτη εμπιστοσύνης για τις ΜμΕ, έχουμε συμπεριλάβει κάποιες βασικές ερωτήσεις που αποτυπώνουν το επίπεδο δραστηριότητας κατά το προηγούμενο και επόμενο εξάμηνο. Το πρότυπο των ερωτήσεων βασίζεται στο εναρμονισμένο ερωτηματολόγιο που προτείνουν ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βελτιώνοντας έτσι τη συγκρισιμότητα του δείκτη.
- ❑ Οι ερωτήσεις του δείκτη έχουν 3 εναλλακτικές απαντήσεις: αύξηση (+), σταθερότητα (=), μείωση (-) ή υψηλότερο από το κανονικό (+), κανονικό (=), χαμηλότερο από το κανονικό (-). Αρχικά μετατρέπουμε τον αριθμό των απαντήσεων ανά κατηγορία (+,=,-) σε ποσοστά και στη συνέχεια υπολογίζουμε το καθαρό ισοζύγιο αφαιρώντας το ποσοστό των (-) από το ποσοστό των (+). Δεύτερο εξάμηνο, ο δείκτης εμπιστοσύνης για κάθε κλάδο είναι ο μέσος όρος των καθαρών ισοζυγίων για τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ✓ Για τη **βιομηχανία**: Επίπεδο παραγγελιών, επίπεδο αποθεμάτων και μελλοντική τάση παραγωγής.
 - ✓ Για τις **υπηρεσίες**: Κατάσταση επιχείρησης προηγούμενου εξάμηνου, παρελθοντική και μελλοντική τάση ζήτησης.
 - ✓ Για το **εμπόριο**: Επίπεδο αποθεμάτων, παρελθοντική και μελλοντική ζήτηση.
 - ✓ Για τις **κατασκευές**: Επίπεδο ανεκτέλεστου υπολοίπου και μελλοντική τάση απασχόλησης.
- ❑ Για το σύνολο του εταιρικού τομέα των ΜμΕ, ο δείκτης εμπιστοσύνης εκτιμήθηκε ως ένας σταθμισμένος μέσος όρος των επιμέρους κλάδων (με σταθμίσεις τα μερίδια του κύκλου εργασιών των κλάδων στην οικονομία).
- ❑ Η τακτική διενέργεια της έρευνας σε εξαμηνιαία βάση θα μας προσφέρει την εικόνα της διαχρονικής πορείας των ΜμΕ, όπως θα αποτυπώνεται στο δείκτη. Για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων, η σύγκριση θα διενεργείται μεταξύ του τρέχοντος επιπέδου του δείκτη και του μακροχρόνιου μέσου όρου του (με σκοπό τη διόρθωση ενδεχόμενης υπέρμετρης αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας (over-optimism or over-pessimism bias)).
- ❑ Στην πορεία του δείκτη εμπιστοσύνης (όπως και σε τυχόν άλλες διαχρονικές αναλύσεις) δεν λαμβάνεται υπόψη το κλείσιμο εταιρειών παρά μόνο η εξελίξεις που αφορούν τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε λειτουργία κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας.

- ❑ Εταιρία: TNS
- ❑ Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- ❑ Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 1160 συνεντεύξεις (960 στην τρέχουσα μέτρηση και επιπλέον booster 200 συνεντεύξεων σε ΜμΕ εταιρείες ξενοδοχείων):
 - ✓ 580 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ) – οι 100 αφορούν εταιρείες ξενοδοχείων
 - ✓ 580 επιχειρήσεις με τζίρο από 1-10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ) – οι 100 αφορούν εταιρείες ξενοδοχείων
- ❑ Γεωγραφική κάλυψη:
 - ✓ Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα
- ❑ Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- ❑ Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείγματος των 480 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- ❑ Περίοδος διεξαγωγής: 7/3/2017-28/4/2017
- ❑ Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 49 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Συντονιστής:

Τζέση Βουμβάκη

Senior Economist, Επικεφαλής Ανάλυσης Επιχειρηματικότητας

(+30210) 334 1549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Αναλυτές:

Αθανασία Κουτούζου

Economist, Ανάλυση Επιχειρηματικότητας

(+30210) 334 1528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Γεώργιος Σακκάς

Economist, Ανάλυση Επιχειρηματικότητας

(+30210) 334 1547

e-mail: sakkas.georgios@nbg.gr

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας

Κλάδος Ξενοδοχείων

Το παρόν δελτίο προορίζεται αποκλειστικά για την ενημέρωση επαγγελματιών επενδυτών οι οποίοι καλούνται να προβούν στην υλοποίηση των επενδυτικών τους αποφάσεων χωρίς να στηρίζονται στα περιεχόμενά του. Σε καμία περίπτωση το παρόν δελτίο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ή να θεωρηθεί ως πρόταση για πώληση είτε ως παρότρυνση για οποιαδήποτε πρόταση αγοράς. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο παρόν δελτίο προέρχονται από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες. Μη όντας σε θέση να αποκλείσει το ευδεχόμενο λάθους από μέρους των εν λόγω πηγών η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για ακρίβεια, την επικαιρότητα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και οι θυγατρικές της εταιρίες δε φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε άμεση ή παρεπόμενη ζημία απορρέει από οποιαδήποτε χρήση της παρούσας αναφοράς.

Αύγουστος 2017